

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Vallásos problémák Magyarországon napjainkban.

Dr. Boros György theol. tanárnak a Nemzetközi Tanácsban, Londonban 1901-ben tartott felolvasása. A »Szabadelvű vallásos gondolkozás« cz. könyv kiegészítője.

Magyarországon a vallásos és politikai rendszerek eredetileg a szabadság termékeny talajában gyökereztek. Ezer esztendő történelme igazolja, hogy ebben az országban nem számíthat hosszú életre semmi a mi a szabadsággal ellenkezik. A keresztény egyház keletire és nyugatira szakadott volt a tizenegyedik száz kezdetén, tehát épen akkor a mikor a magyar király a római pápától koronát kapott ajándékba, s elismerésül a kereszténység római ágát fogadta el, holott a magyar fajt természeti hajlama az eredetileg rationalisabb keleti gondolkozás és fölfogás felé irányította.

A «szent» jelzöt sok magyar király viselte Rómának tett szolgálatai elismerésül. De a reformatio után erre a jelzöre egyik sem lett érdemes.

Magyarország termékeny talaja volt a legrationalisabb reformoknak. Az unitarismust nemcsak elfogadta, hanem azóta a mai napig megtartotta. A katholicizmus olyannyira elveszítette volt a talajt, hogy majdnem kétszáz évig nem volt rendes püspöke Erdélyben.

A politikában beállott nagy változás, nagy átalakulást idézett elé az egyházban is. A nemzeti királyok hosszú sorozata megszakadt és a Habsburg dynastia, mely a magyar trónt megnyerte, nagyon buzgó katholicus volt és ezen egyház részére minden előnyt biztosított. A protestantismus óriási veszteségeket szenvedett, de a tiszta magyar nép soha sem lett hűtelen a protestáns liberalismushoz, s mihelyt a szabad gondolkozás Francia

és Németországból utat talált ide, újból megkezdődött az ébredés, haladás, a mely többé feltartóztatható nem lesz soha.

A XIX-ik száz első fele szabadságot biztosított a politikában és az irodalomban, s mint e kettőnek természetes eredménye: az unitarizmus 1848-ban a törvényesen bevett vallások közé iktattatott Magyarországon is. Egyenlő jogot nyert a róm. katolikusokéval és protestánsokéval.

A XIX-ik száz második fele a nevelés és tudomány s ugy szintén a vallás-reform terén is, vonzó képet mutat. Ezt az időszakot megkoronázta a vallás szabad gyakorlatáról szóló 1896. évi törvény, a mely szabadságot és türelmet biztosított minden vallás-felekezett, sőt a felekezet nélküliek, részére is.

A szabadság szelleme és a törvényhozás souverainitása leg-szembeötlőbb beigazolást nyert az 1897. évi polgári házassági törvény életbe lépésével. A róm. kath. egyházat az új törvény nagyon érzékenyen érintette. Kilenczszáz évi gyakorlat és a vele járó előnyök és befolyás egyszerre kivétettek kezéből. Nem lehet csodálni, hogy védelmi állásba helyezkedett és az egész vonalon vakmerő harcot indított meg.

Ezt a reactionárius mozgalmat a felsőbb papság és egy néhány gazdag főúr vezeti. Ausztriából, Rómából tetemes segítséget kapnak.

Midőn a polgári házassági törvényt meghozták, a kormány egy protestáns miniszterelnök erős kezében volt s mégis a reactio híveinek sikerült behelyezni egy fiatal gazdag grófit az erdély-részi r. kath. püspöki székebe. Ez azért volt nagyon fontos, mivel Erdély mindig fő erődé volt a vallásszabadságnak. Most az új vezér minden igyekezettel azon van, hogy az eltévedt juhokat mind visszatérleje az Egyházba.

A clerus is most jóval tevékenyebb, mint bármikor. Most a jezsuitákat olyan helyeken léptetik föl a hol 4—5 felekezet eddig a legnagyobb békében élt. Azonban az eredmény nincsen arányban a kifejtett energiával. Hatása eddigelé jobbára csak az ideges nők között észlelhető.

Bízató körülménynek tekinthető, hogy az állam kormánya kitartással halad a liberalizmus útján. A protestáns lelkesek, kik eddig általában nagyon gyengén voltak fizetve, most tekintélyes összeg segélyt kapnak az állami kincstárból.

Föltűnő lehet, hogy mi most, vallásos tárggyal foglalkozva, politikai és egyházi kérdéseket tárgyalunk; de Magyarországon még mindig legfőbb kérdés a magyar nemzeti állam megszilárdítása.

Itt a külső szervezkedés munkája még nincsen befejezve, s különösen a kisebb egyházak kénytelenek visszavonulni a törvény

biztosította erődök mögé s kénytelenek ragaszkodni külső szervezetükhöz. Mi még mindig védelmi állást kell hogy elfoglaljunk.

Ez azonban nem jelenti, hogy itt az eszmék világában teljes megállás volna. Sőt ellenkezőleg. A vallásos fölfogás teljes mértékben liberális. Még a köznép is, ha csak nincsen az orthodox egyházak közvetlen befolyása alatt, a rationalismus felé hajlik. Semmi kétség sem fér ahhoz, hogy a nép nagy sokasága az egész országban új és egészséges vallásos eszmék után vágyódik. Nekik a kereszténység valamely korszerű formában kellene, s nagy tévedés volna azt hinni, hogy a főpapság legujabb kísérletét, hogy a vallást bevigye a politikába, s hogy az egyházi jelvényeket feltűzze a nevelő intézetek falaira, valami fényes siker fogja koronázni.

Ezzel párhuzamban az ember azt várná, hogy a liberális protestántizmus kebelében egy erőteljes újraébredés és lelkes munkásság kezdődjék meg. Az orthodox egyházak némelyikében itt-ott nyilvánul bizonyos mozgalom, de ez nem hatol le a nép szívéhez. Az övék nem az az evangelium, a melyre szükség van, mert az új bort régi tömlőkbe töltik. Azt tartják, hogy a hit fő tárgyairól alkotott régi nézeteket és kifejezéseket, még mindig fönnt lehet tartani. Feledik, hogy most az emberek az élet minden árnyalatában szokva vannak a nyílt és határozott fölfogáshoz s a megfelelő beszédhez. Nem veszik számításba, hogy most az emberek saját szemökkel vizsgálják a dolgokat és saját ítéletük alapján bírálják meg, s hogy most még a vallásos eszméket sem fogadják el, ha azok ellenkeznek lelkiismeretökkel és szívök érzelmével.

Ha a vallásos eszmék összhangba hozatnának a mai fölfogás irányeszméivel, ha a helyett, hogy külső tekintélyre támaszkodjanak, a lelki tanítók fölvilágosítják és meggyőznék az embereket, hogy Isten mindenkit fölruházott lélekkel, a mely föltudja fogni s megtudja érteni Isten szavát, s egyszersmind át tudja látni, hogy mindenki közvetlen közelébe juthat Istennek, ha újra születik. Ha mind ezeket fölfognók és megérténők, akkor talán bekövetkeznek a vallásos élet terén egy általános újrászületés.

Erős meggyőződésem, hogy a Jézus tiszta, átható tanításán alapuló őszinte vallási liberalizmusnak Magyarországon nagy jövője van. De nem szabad feledni, hogy a magyar faj jellegének csak az a vallás felel meg, a mely egyszerű, komoly, édes, könnyen fölfogható, s a mellett nyílt és határozott épen, mint a magyar nemzet jelleme, s végül a mely a politikai és vallási szabadelvűségnek híve. A korhoz alkalmazott olyan vallás kell, a melynek központi alapeszméi: az Isten egysége, az ember egysége és a lélek egysége.

Ha valamely magyar egyház figyelmen kívül hagyja azt a

tényt, hogy a magyar elme összhangban akar lenni önmagával még a vallásban is, s ha a helyett, hogy az egyistenség eszméjét táplálná a magyar lélekben, bele akarja ültetni akár a logos-tant a mely görög eredetű, akár az isten-anya tant, a mely pogány eredetű, a nemzet egysége ellen tör s előkészíti az utját annak a veszedelemnek, a mely máris mutatkozik egyik felől a germán, másik felől a szláv fajok törekvéseiben.

Hogy a kérdés megoldása ezen az uton lehetséges, sőt egyedül helyes, azt az utóbbi négyszáz esztendő történelme kétségtelenül igazolja. Csak ezen az alapon magyarázható meg az a tény, hogy a magyar vagy székely nép lelkéből háromszáz évi üldözés alatt sem lehetett kiirtani az Isten egységében való hitet.

Nem akarom azt mondani, hogy az unitáriusnak nevezett vallás, mostani alakjában, épen olyan a mely a magyar nemzet vallásos eszméit mind kifejezni tudja, de azt ugyan mondom, hogy midőn egy olyan nemzet, a milyen a miénk is, a maga nagy nemzeti és állami kérdéseit demokratikus alapon rendre megoldja, akkor közel leend az az idő midőn átfogja látni, hogy az egyházi és vallási életben is lejárt a kora a középkori *ecclesia militans* szerinti fölfogásnak. Ez nagyon jó lehetett akkor a mikor az egész világ a háboru pusztító szellemével táplálkozott, de most, midőn minden irányból ez hallszik: «békesség a földön és az emberekhez jó akarat», már nincsen értékük, s miután a Jézus szellemével is ellenkezik, föl kell adni minél hamarább csak lehet

A nagy átalakulás folyamatja már megkezdődött. Mindenfelé bizonyos jelek mutatják, hogy a mustármagból nagy élőfa lesz.

Székely legény dala.

Itt születtem e bérczes hazában
S igazában: két édes anyám van,
Az egyiknek zöld pázsitos halma,
A másiknak ölelgető karja.

Szivem értök igaz hévvel dobban,
Azt se tudom, kit szeretek jobban,
Az egyiknek szent porába hullok,
A másiknak keblére borulok.

Ha anyámnak köny gyűl a szemébe,
Letelepszik lelkem közelébe,
Estve aztán édes lesz az álma
Fehér galamb szárnycsattogására.

S ha a hazám, ez az anyák szentje,
Búbánatos arczával keresne,
Nem kérdeném, melyik sorba állok?
— Hej virágok, vérpiros virágok! . . .

Addig pedig — s mentsen Isten tőle —
Ki a rétre, a szabad mezőre,
Szántás-vetés folyjon legjobb renddel
— Így beszélhet ember az Istennel.

Nem élek én más ország morzsáján,
Munkás jókedv: aranyszőrű bárány.
Telik sóra, hogyha gyapját rázza
S még marad is, mikor megczifrázza.

S habár lenne sovány a kalász itt,
De legalább Isten ege látszik.
Künn csak zsvaj, idegen szó, lárma
Semmi se megy ott imádság számba.

Adott az ég földet a magyarnak,
A mely dicső ősöket takargat,
Verjen, avagy áldjon Isten engem,
Ez a föld én szent anyám, szerelmem.

Tarcsafalvi Albert.

Ellenmondások a vallás és tudomány tanításai között.

Felolvasás a Dávid Ferencz-Egylet ülésén.

Lássuk az ú. n. csodák kérdéséről az egyházi tanítók és a természettudományok tanítását. A már többször idézett vallástani tankönyv 21. és 22. lapjain a csodáról ezeket olvassuk: „A csoda oly észrevehető tény, melyet nem a természet erői, hanem magának istennek közvetlen működése hoz létre.“ Pl. egy bénának orvosi segély nélkül való meggyógyulása, egy halott feltámasztása stb.

„A csoda lehetséges.“ Ugyanis mihelyt van isten, a ki mindenható, a csoda lehetősége többé nem tagadható. Nem tagadható pedig azért, mert istennek mindenhatósága fölüláll minden tőle eredő természeti erőn. Mivel ő, midőn a természet

erőit megteremtette, nem akarhatta, hogy ezen erők az ő mindenhatóságát megkössék s bármiképen korlátozzák. Miért is ezen erőkön kívül vagy azok ellenére is működhetik, azaz csodákat is mívelhet.“ Ilyen csodákat vitt véghez Jézus által, midőn ő a kánai menyegzőn a vizet borrá változtatta, máskor, midőn a háborgó tengert egyetlen szavával lecsendesítette; ismét, mikor az öt kenyeret annyira megszorította, hogy több ezren jóllaktak belőle; máskor a nehéz beteget szavával meggyógyítja halottakat támaszt életre, az ördögtől megszállottakból a gonosz lelket kiűzi. Megtörténhetek-e valóban ezek? Fogja kérdezni nem egy tanuló álmélkodva. Tankönyve megfelel kérdésére: „Mindezen tények valóban megtörténtek.“ „A természeti erőket annyira túlhaladó tények ezek, hogy a tudománynak mai előre haladott állásában sem sikerül ezeknek bármelyikét is természeti okokból megfejteni.“

El kell hinnie, hogy valóban megtörténtek, mert tanára és tankönyve mondja. S ez magában még nem volna nagy baj. De a következő természettani órában mindezeknek éppen az ellenkezőjét fogja hallani, s ekkor feltámad lelkében a kétely a tanítás megbízhatósága felől. A természettani órán kikérdezik a feladott leczkéből s azt ilyenformán fogja előadni: A világon semmi sem történik ok nélkül; minden jelenségnek vagy tünevénynek megvan a maga elégséges oka. Ezt a tényt fejezi ki az ok és okozat vagy causalitás törvénye. Ez a törvény uralkodik az egész természet felett s nincs annak egyetlen jelensége is, a mely kivételt képezne e törvény alól. A természetnek minden egyes jelensége, a legkisebttől a legfenségesebbig, úgy sorakozik egymáshoz, mint egyik láncszem a másikhoz s nincs erő és hatalom, mely a dolgoknak az egymásutánját és egymáshoz való sorakozását megtörhetné, e lánczolatát megszakíthatná.

Hol van már e törvény egyetlenes érvényessége mellett hely a csodák számára? Nincs sehol, sem földünkön, sem a többi égi testeken. S ha ma nincs, nem volt bizonyára ezelőtt 1900 évvel sem, sőt az idők kezdetén sem, mert ez a törvény nem emberi alkotás, a mi évekre vagy évszázadokra szól, hanem isteni, a mely uralkodik az életen és enyészeten.

Még csupán egy pontot akarok említeni, a melyen a két tudomány tanítása oly szembeszökően ellenmondó. S ez az angyalok, ördögök, gonosz lelkek létezéséről szóló tan. A már többször idézett könyv 17. lapján ezt olvastam: „Bizonyos, hogy vannak angyalok, vannak jó és rossz angyalok. A rosszakat ördögnek vagy sátánnak is nevezik. Ujabban úgy általában a szellemi lényeknek, mint különösen a gonosz lelkeknek létezését tagadják, azt állítván, hogy a gonosz lelkek nem valóban létező lények, hanem csak egyes bűnöknek megszemélyesítései. De a mint a szentírás nyílt kijelentéseivel szemben senki a szellemi lények létezését okosan nem tagadhatja, úgy magáét a gonosz lélekét sem, mert a szentírás ennek létezéséről is határozott tanúbizonytságot tesz.“ Hol laknak ezek a jó és gonosz szellemek? A mennyben és pokolban, felelik a tanár és a tankönyv. Igen ám, de a tanuló megtanulta a fizikai órán, hogy „nincs mennyország, sem pokol.“ Mikor a 16. században Copernicus megvizsgálta a Ptolemeus-féle naprendszer tanát s a napot a középpontba állította, a mely körül a többi égi test s így a mi öreg földünk is forog, a világ theologusai elátkozták őt s tanát, mint lélekrontó tévedést, üldözték. Abban az időben érteni lehetett ezt az eljárást s így menteni és megbocsátani. De ma, a tudományok mai állásában, esztelenység ragaszkodni olyan tanításokhoz, a melyek a Copernicus világnézetébe nem férnek bele. Mert ha a föld gömbölyű égi test, melynek ép úgy megvan a maga körpályája, mint pl. a Marsnak vagy Venusnak, hol van akkor hely a pokol vagy a menny számára? S ha nincs, hol laknak a jó és gonosz szellemek? S mindezek mellett is „a kiterjesztett erősség“ halhatatlan képe élni fog, míg vallásosan érző kebel dobog e földön.

Ime egy néhány kérdés azok közül, a melyekre nézve a vallás és tudomány állandóan hadilábon állanak. A példákat szaporítani lehetne a végtelenig, de tételünk bizonyítására elég ennyi is.

Mondhatná azonban valaki a mondottakra, hogy hiszen mi nem tanítjuk azokat a vallástanban úgy, a miként előadtam. Ez igaz; hiszen vallásunk egyik sarkalatos tétele az, hogy a gondolkodást bilincsekbe verni nem lehet s vallási tételeket

csak az ész bíráló és rostáló munkája után és alapján kell és lehet elfogadnunk. Ilyen sarkalatos elv mellett aztán *mi* nem is jutunk olyan kényszerhelyzetbe, hogy vagy a tudomány általánosan elfogadott eredményeiről kell lemondanunk, vagy bizonyos egyházi hagyományokról. Mert a kettő együtt nem fér meg, összhangban nem élhet. Innen van az is, hogy mi alkothatunk magunknak olyan egységes világnézetet, a mely kielégíti az értelem, de az emberi szív szükségleteit is.

Dr. Gál Kelemen.

IRODALOM.

Szabadelvű vallásos gondolkodás a XX-ik század kezdetén. Angolból fordították az unitárius lelkészek és tanárok. Ára 3 korona.

Irodalmi eseménynek mondjuk e könyv megjelenését. Esemény számba megy, hogy a művelt világ szabadelvű gondolkozói egy helyen megjelenve, az ósdiak ítéletét magokra veszik, a hivatalos egyházak kárhóztatásával szembe néznek, de gondolataikat nyíltan kimondják vallásos dolgokban is. A kezünkben levő magyar könyv az angol eredeténél kisebb, mert a magyar közönséget kevésbé érdeklő cikkek nincsenek benne, de így is meglepően érdekes és tanulságos. Ezuttal csak egy pár tájékozó szót közlünk. Ferencz József püspök ur előszóval nyitja meg. Övé a főérdem, hogy a könyv megjelent. Ő vezette a fordítást teljesítő bizottságot. *Carpenter* Józseftől van az első cikk, elnöki megnyitó. Nagyszabású dolgozat. *Carpenter* volt «az unitárius s más szabadelvű vallásos gondolkodók és munkálkodók nemzetközi tanácsának» elnöke. E tanácsnak Londonban a múlt évben tartott közgyűlésén fölolvastott beszédek foglaltatnak e könyvben. Nemzetközi jellege szépen kidomborodik. Angliából 3 jeles férfi: *Carpenter*, *Drummond*, *Armstrong*; Amerikából 2: *Crothers* és *Wendte* lelkészek; Franciaországból 3: *Fontanes*, *Reville*, *Bonet-Maury*. Belgiumból 1: *Hocart*. Hollandiából 2: *Eerdmans*, *Fleischer*; Svájcából 1: *Montet*, Németországból 2: *Pleiderer Ottó* és *Schieler*; Olaszországból 1: *Andreé*; Skandinaviából 1: *Janson*. Oroszországból 1: *Tchertcoff* *Vladimir*; Ausztráliából 1: *Lambley*. Mindenik az illető országok szabadelvű vallásos gondolkozásával foglalkozik. A vallások és a nemzetek iránt érdeklődő művelt ember nem nélkülözheti azt az ismeretet, mely e könyvből merithető. Kapható Kolozsvárt, *Stein János* és *Gibbon Albert* könyvkereskedőknél.

Dali Ádám

Szül. 1841. ápril 22. meghalt 1902. jun. 6.

Váratlanul hunyt el az unitáris lelkésznek egyik munkás tagja Dali Ádám jun. 6 án Szent-Mihályfalván Szivszélhűdés érte. A gyorsan ejterjedett hír hihetetlennek látszott, mivel az erőteljes férfiúnak ily gyors halálára senki sem gondolt.

Kövenden szül. 1841-ben, ott, Tordán és Kolozsvárt tanult A theologiát végezve, 1863-ban Bágyonba ment tanító-mesternek. 1872-ben választották meg Szentmihályfalva papjává. Munkás életének nevezetes mozzanata volt a hirlapírás. 1860-ban Kőváry László a Korunk mellé revisornak és a hirrovat vezetőjének alkalmazta. A hirlaptól sokáig nem vált meg. Mint tanító a Nyelvtanítók lapjába is dolgozott A Gazdasági Lapokban a faiskolákról irt cikke föltűnést keltett.

Báró Eötvös 1869-ben a külföldi népiskolák tanulmányozására kiküldötte Németországba. Hosszu utat tett, sokat tanult és a miniszternek egy terjedelmes jelentésben számolt el. Jelentésének egy része a Néptanítók Lapjában közöltetett.

1872-ben a Tordán megnyitott tanítói pótanfolyamra tanárnak neveztetett ki az ütem írás és írva-olvasás előadására. Ezt pappá kineveztetése miatt félbehagyta.

Boldog családi életet élt. Két gyermeket és özvegyet hagyott hátra.

Legyen nyugalma csendes!

B. Gy.

Gábor Albert

Martonosi derék lelkészünk Gábor Albert f. hó 23-án rövid idei betegség után elhunyt Kolozsvárt a Kórházban hová gyógyulni hozták volt. Halála előtt 10—12 nappal föltűnően derült, kedélyes és beszédes volt. Ezt követőleg álmatlanság vett erőt rajta s egy-egy rögeszméje támadt, mit izgatottan tárgyalt. Az elmegyógyintézetbe szállították, de semmi reménység nem volt javulásához. A különben is gyenge szervezetű férfi rohamosan hanyatlni kezdett s rövid szenvedés után elhunyt.

Kiválóan szorgalmas és takarékos ember volt egész életében. A papi hivatalt lelkesen és nagy sikerrel töltötte be. Egyházközsége ügyeit mindig szívéen hordozta, kitartással vezette és rendezte. A község nagy erdőségei rendezésében sokat fáradozott. mert egyházközségének is jót remélt ezúton. Célját elérte, de fájdalom, nem sokáig élvezhette, a mi annál inkább lesújtó mivel népes

családot hagyott hátra. Neje és négy kis gyermek siratja. Kolozsvárt Péterfi Dénes mondott imát koporsója felett. A püspök és theologiai tanárok kísérték koporsóját a vasuti állomáshoz, honnan Martonosba szállították örök nyugalomra.

A gagyai templom fölavatása.

A *gagyai templomot* szép ünnepséggel avatta föl a püspök ur vezetése alatt a vidék lelkészkarja és nagy közönsége. Ferencz József püspök ur dr. Boros György theol. tanár és dékán társaságában június 21-én utazott az egyházkörbe. Segesvárt Ádám Albert a kereszturi egyházkör felügyelő gondnoka és dr. Domokos Andor a megye alispánja várta. Kellemesen lepte meg a főpásztort ez a lekötelező figyelem. Héjasfalván egy nagy küldöttség fogadta. Gálffy Kálmán főszolgabíró üdvözölte, számos lelkész, gymn. tanár és világi férfiak meg nők voltak jelen. Gálffy gondnok pompás négylovas hintóján hosszú kocsisor élén repítette be Ujszékelyre, hol diadalkapu alatt várta a község ifja, örege. Szatmári közs. isk. igazgató üdvözölte, a kis leányok virággal halmozták el s lelkes éljenzéssel kísérték be az esperes, Raffaj Domokos lakására. A főpásztor mindig ide tért vissza a későbbi kirándulások után is, s valóban nagyon jól találta magát az esperesi család körében. Lapunk szorgalmas dolgozó társa, az esperes leánya kedvesen és szellemesen halmozta el minden jóval. A főpásztor az esperesnének több ízben kifejezte megelégedését.

Ujszékelyen az unitárius egyházközség presbiteriuma élén Bakó Lázár; az ev. ref. hívek nevében a helybeli ev. ref. lelkész tisztelegtek mire a püspök ur a nála szokott szellemes, szép szavakkal válaszolt. A főpásztor meglátogatta özv. Raffaj Károlynét saját házánál, megszemlélte a Raffaj Károly és a közelebről elhunyt öreg lelkész Bedő Lajos sirját. Délután a templomban rövid isten-tisztelet volt. A csinos templom zsufoľva volt közönséggel. Dr. Boros György imát mondott, Raffaj esperes melegen üdvözölte a püspök urat, a ki lelkesítő beszédben válaszolt. *Vasárnap* volt a püspöki út nagy napja. Reggel 8 órakor indult a főpásztor és számos ünneplő Ujszékelyről kocsikon Gagy felé. *Boldogasszonyfalván* Geréb Sándor unitárius lelkész és Boy S. gr. kath. lelkész üdvözölte; a *jatfalvi* határszélen Geréb Zsigmond lelkész szépszámu küldöttség élén; *Székelykeresztúrt* először Sándor János az unitárius gymnasium derék igazgatója üdvözölte a tanárikar és az ifjuság lelkes éljenzése mellett. A város piaczn diadalkapu alatt Jakabházy Samu községi főbíró jeles szónoki beszéddel fogadta, hatalmas sereg közepette. *Csekefalván* Bartók unitárius lelkész és a leánysereg szép kis szószólója; *Szentábrahámon* Pé-

terfi M. lelkész és a leánysereg, *Gagyban* a vidékről is összegyűlt nagy közönségből diszes diadalkapu alól Gálfalvi János az örömpap fogadta, hálával, szeretettel. A papi háznál a köri lelkészkar nevében Kádár Lázár köri jegyző, a köri ev. ref. lelkészek, a főispán üdvözölték. Az unitárius papnék és az unitárius leányok is tömörültek

A püspök ur mindenik üdvözlésre megható szavakkal, alkalmi vonatkozásokkal válaszolt és boldoggá tette hivei százait meg ezreit

A templomban csak $\frac{1}{2}$ 12-kor kezdődött az ünnepély. Zsúfolva volt a csinos és a viszonyok szerint tágas, új templom, de csak egy ötöde ha befért a jelen voltaknak. A kívül maradottakat a mindig szakadó eső, fájdalom szétverte. Benn állandóan fokozódó lelki gyönyör és boldogság uralkodott a hivek arczán. Helybeli lelkész *Gálfalvi* János imája olyan volt, mint a boldog gazdáé bő aratás után. Hátatelt és Istenhez emelkedő. Esperes *Raffaj* Domokos, mint a kör lelki vezére megalégülten szemlélte a hivek nagy seregét s a gyakorlott pap okos és bölcs szavaival magyarázta meg az esemény jelentőségét. Ezután következett az ünnepély fénypontja *Ferencz* József püspök ur beszéde. A feszült figyelem minden ízében kielégítést nyert. A kitünő szónok a csak nála föltalálható közetlenséggel, egyszerűséggel s mégis nagy igazságokkal értelmezte az unitárius templom fölséges hivatását a hivekre és az idegenekre nézve. Csak azt óhajtjuk, hogy a ki nem hallotta olvashassa minél hamarább! Jó ezt hirdetni a völgyeken és halmokon. *Gálfy* Kálmán köri gondnok üdvözölte a főpásztort egy mindenkit meglepő szép szónoki beszédben. Ezután *Végh* Mihály urvacsorai beszédei és imái következtek. Tartalmas és lelkesítő szép beszéd volt, ugyszintén az imák is. A köri lelkészek közül többen segédkeztek az urvacsora osztásában, melynek alig lett vége, oly sokan óhajtották. Végül a lelkész kis fiát megkeresztelte *Deák* Miklós sztmihályi lelkész. Költői szépségű beszédet mondott. A köri tanítók és énekvezérek az éneklésben vették ki részüket s így teljessé tették a megható ünnepélyt.

Közebéd volt az iskolában. A főt. püspök ur a király őfelségére, a főispán a püspök urra, dr. Boros Gy. a főispánra, Deák Miklós Boros Gyre, Péterfi M. a szónokokra, a főt. püspök ur a nőkre. Varga Dénes, Gálfy Kálmán gondnokra. Végh M. Raffaj esperesre. Raffaj D. két szellemes köszöntőt mondott s még többen köszöntöttek.

A késői órákban a főt. püspök ur visszament Uj-Székelyre az esperesi házhoz, másnap meglátogatta a kereszturi kollegiumot, a vizsgán egy pár tárgyat végig hallgatott, délben vendége volt Gálfy gondnoknak és délután az esperes, dr. Boros és Gombos

Sámuel tanárok kíséretében meglátogatta kissolyosi hiveit, hol a templomban imát mondott Boros Gy. üdvözlét a püspök ur, válaszolt a lelkész Nagy Sándor. Még az nap meglátogatta a sárdi papiházat és iskolát, valamint a roskadozó templomot. Áldást vitt magával, áldás kísérte utján.

L-ó.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Lelkészkarunk** szép sorában nagy csorba esett a jelen év folyamán. Elvesztettük Nagy Lajos árkosi, Dali Adam sztmihályfalvi és Gábor Albert martonosi derék lelkészeket. A veszteség mellett még az is aggasztó, hogy végzett ifjaink nincsenek, s egy évig nem is lesznek. Lelkészeinknek újból is figyelmébe ajánljuk, a lelkészkar érdekében is, legyen gondjuk, hogy érett-ségizett ifjaink lépjenek a lelkészi pályára.

— **A székyudvarhelyi templom** telkét megtekintettük és örömmel tölt el kebelünk. Jó helyen fekvő szép, tágas telek. Nagy értéke van. A templom jövője kezd biztató lenni. Udvarhelymegye kitünő főispánja Hollak y Arthur ur a gagyí templom fölavatási ünnepélyén több izben oly melegen nyilatkozott a templom építése érdekében, hogy őszinte szándékáról teljesen meggyőzte a püspök urat és a lelkészi kart. A főispán ur azt szeretné, hogy a legközelebbi zsinatot az új templomban Székely-Udvarhelyt tartstuk. Még gondolatnak is lelkesít. Most már a megyei unitáriusság és a politikai vezetők is egyet akarnak, s ha kezet fognak a siker biztos. A megyében 16—17. ezer unitárius ember lakik. Nem gazdagok, de jó unitáriusok. Ha főembereink élökre állanak, egy év alatt készen lesz a mintaszerű szép templom. Ugy legyen!

— **Dr. Jakabházy Zsigmond**, egykoriszeretett hasonló nevü körí gondnoknak fia a kolozsvári tud. egyetemre a gyógyszer-tani tanszék adjunctusává megválasztatván, miniszterileg is megerősített. Gratulálunk.

— **Templombetiltás.** A maros-szt.-benedeki unitárius templom folyó évi május 15-től romladozó állapota miatt javításáig be van tiltva. Sajná-lattal tudatom e hírt hitrokonainkkal, mert meg vagyok győződve, hogy a vallásáért lelkesülni tudó minden unitárius kebelben fájdalmat kelt föl, tudatával annak, hogy az a hely, mely szent vallásunknak pályája kezdetén életet, győzelmet hirdetett az idegen felekezetek között, ma az elmúlásról beszél. A nehéz századok alatt az elődök emléke által felszen-telt falak, melyek néma beszédükkel a lelkeknek új erőt adtak, most ha-lállal, eltemetéssel fenyegetnek. A kicsiny gyülekezet igyekezett elejét venni a betiltásnak, de kevés száma, kicsiny tehetsége megakadályozta, hogy ősei hitének templomát használhassa. Szép jelét adta a mult 1901. év nov. 17-én is templomához való ragaszkodásának. Templomában Dávid Ferencz halálának évfordulóját ünnepelte, a honnan kijövet tettevel bizo-nyította be, hogy apostola nem halt meg, lelke él az utódokban. A felhívó szózatra elfeledték a magok szegénységét, szükségét, mely a terméket lenség miatt rájok várakozik, 107 koronát ajánlottak fel egyesek 15 csa-ládból álló gyülekezetünkben. De minden áldozat mellett is a cél eléré-sétől igen messze vagyunk, a körülmények megnehezítik kivitelét. Vidé-künkön anyag hiánya miatt kétszeres költséggel jár az építkezés. De nem csüggedünk, nem vagyunk egészen magunkra hagyatva, vannak testvéreink, kik a törekvőt, reméljük, támogatni fogják; a távol szakadt testvér kiál-tását meghallják, az örvény széléről feléjük nyujtott kezet megragadják s hogy van még unitárius összetartás, a nemsokára szétküldendő segély-kérésünkre az idegenek előtt is bizonyosságát adják. Gyülekezetünk ezután is küzd, törekszik s testvérei felé bizva tekint.

Biró Pál, lelkész.

— **A maros-szt.-benedeki ifjuság** i. évi márczius 31-én bált rendezett

a helybeli unitárius templom javára. Ez alkalommal felülfizettek: Zeik Endre 1 kor. 20 fill, Csiky Farkas 1 k. 20 f., Péter Sándor 80 f., Gáspár Albert 80 f., Grimling Jánosné 1 k., Braun Márton 70 f., Fuksz Ignác 20 f. Solymosi Miklós 40 f., Bordi Anna 20 f., Bartalus János 20 f., Bartalus Sámuel 20 f., Biró Pál 2 k., 20 f. Szives adományaikért fogadják e helyen is köszönetünket. A rendezőség. — E bál tiszta jövedelme 13 k. 82 fillér egyházközségünknek átadatott. A bált rendező ifjuságnak, valamint az azon résztvevőknek, kik a nemes czél iránt érdeklődésüket áldozatkész jó indulatukat ez alkalommal is kimutatták, köszönettel adózik egyházközségünk.
Biró Pál, lelkész.

— **Ajándékozás.** Kis-Solymosi egyházközségünk a közelebről elmúlt pünkösdi alkalmával kedves meglepetésben részesült. Koncz Bénéám és neje Buzogány Zsuzsánna buzgó afiai pár évvel ezelőtt megújított templomhoz egy teljesen méltó, fényezett diófából készült, 70 (hetven) korona értékű „Urasztalt“ ajándékoztak. Értékét emelte annak idő- és alkalmosságúsága; mert ez adományban is egy újabb eredményét láttuk a sz. lélek munkásságának. Fogadják érette e helyen is az egyházközség köszönetét.

— **Köszönet.** Zsigmond József és neje Ütő Ilona nyéni lakós hit-rokonaink leányuk Ilona konfirmálása emlékére a kökői unitárius egyházközségnek egy igen díszes és értékes urasztali kenyértartót ajándékoztak. Az áldozatra kész lélek e nagybecsű megnyilatkozásaért fogadják e helyen is hálás köszönetemet- Kőkös, 1902 június 1.

V a s k a B é l a, unitárius lelkész.

— **Árkos.** Az árkosi unitárius egyházközség lemondott választói jogáról mivel nem tudtak megállapodásra jutni a leendő lelkész személyét illetleg. A nehéz kérdésben a főt. püspök ur úgy döntött, hogy Lőrinczi István felsőárkosi lelkészt nevezte ki. Lőrinczi a kinevezést elfogadta. Lőrincziben az árkosiak jó szónokot, kitűnő kormányzót nyernek. Örvendetes dolog, hogy lelkészkarunk oly jeles tagokkal rendelkezik a kibben lehet válogatni.

— **Sándor Mózes ny. kir. tanfelügyelőt,** a köztisztletben és szeretetben álló derék férfit mélyen lesújtó bánat érte: cs. és kir. százados fia élete legszebb korában, váratlanul elhunyt Gyulafehérvárt. A szülők fájdalmát enyhítse a barátok és tisztelők általános részvéte.

— **Gróf Csáky Györgyné** nagyrabecsült főgondnokunk Báró Petrichevich Horváth K. nejének édes anyja, a nemes szívé főuri nő és derék édes anya, rövid szenvedés után elhunyt május 31-én, élete 75. évében. Nagy kiterjedésű család gyászolja. Részvétünk kíséri.

— **Elhunytak.** Szigethi Mózes városi polgár Kolozsvárt, élete 73-ik évében. özv. Nagy Józsefné Kövenden, élete 82-ik évében.

— **Tudori vizsgálatot** tett Mikó Imre kir. táblai bíró hasonló nevű fia Imre a jog és államtudományokból. Gratulátunk.

— **Ádámossy Gábor** papjelölt június 29-én köszöntött be Hódmező-vásárhelyt rendes lelkesnek. Jó siker kísérje a szép pályán.

A papnövendékek önképzőköre jun. 5-én sikerült záró-ünnepélyt tartott, melynek részleteit az évi Értesítő közli.

— **Főhívas.** A „Dávid Ferencz Egylet“ keresztur köri tagjait tisztelettel fölkérem úgy hátralekos, mint folyó évi tagsági dijaik befizetésére, mert különben fiókkörünk a központtal szemben főnálló kötelezettségeit nem tudja teljesíteni. A hátralek tetemes, előző évekről 208 korona, folyó évről 200 korona; pénztári készletünk pedig egy takarékpénztár csődje miatt csaknem semmi, ami esetleg helytállásra fog kényszeríteni! Fiatálva, 1902. június 13. G e r e b Z s i g m o n d, főkegyeleti pénztárnok.

— **Benczedi Gergelyt,** köztisztletben álló tanárunkat és családját ki-mondhatlan csapás érte. Fia F e r e n c z június 2-án estve 9—10 óra között

hirtelen és váratlanul meghalt. A 19 éves derék fiut szeretet környezte, fájdalom kíséri. A család iránt széleskörben megnyilatkozott ószinte részvét adjon enyhet fájdalemükre!

— **Székely congresszus** lesz aug. 28. és köv. napjain Előpatakon. Országos nagy gyűlés lesz a székelység érdekében. Ugy látszik minden követ megfogtak mozgatni, hogy a nemes székely nemzetet megmentsek az anyagi, erkölcsi és faji veszedelemtől. Az EMKE vezetése alatt a közmivelődési kérdések dolgoztatnak föl. Lapunk szerkesztőjét érte a megisztelő megbízás, hogy „az unitárius egyház szerepét a székely közmivelődés érdekében“ megírja és előadja. Ennek érdekében az EMKE titkári hivatala kérdéseket intézett a székely községek unitárius lelkészeihez, melyekre kimerítő válaszok minden nap érkeznek be. Ezt a nagy közérdeket csak így egyesített erővel lehet megoldani.

— **A Papnevelő Intézet** jelen évi értesítője közli azon feltételeket, melyek szerint az Intézetbe fölvételre folyamodni kell. A folyamodványok július 15-ig a dékánhoz benyújtandók érettségi bizonyítvánnyal és szülői nyilatkozattal ellátva.

— **Alapvizsgálatot** tettek az unitárius papnevelő-intézetben jun. 28-án Balázs András, Kelemen Sándor, Kőkössy Mihály, Végh Benjámín, mindenik jó eredménnyel.

— **Erettségi vizsgálatok.** Főiskolánkban az érettségi vizsgálatok szóbeli része f. hó 16—18. napjain folyt le. Kormánybiztos ez alkalommal dr. Gotthárd Zsigmond hitrokönunk volt, ki fontos tisztét igazság-érzéssel és szeretettel teljesítette. Az érettségizettek közül jeles osztályzatot kaptak haton u. m. Balogh Gábor, Orbók Loránd, Sebestyén József, Várfalvi Mór és Leicht Vilma, Fogarascher Anna kisasszonyok. Jól érett 5, egyszerűen 19, két hónapra visszavetettet 6 tanuló. A br. Horváth Kálmán főgondnok úr 200 korona jutalmát ez évben Orbók Loránd nyerte. Gratulálunk!

— **Záró-ünnepély.** A gimnáziumi ifjuság „Kriza“ önképzőköre jun. 1-én tartotta záróünnepélyét. A műsorral egybekötött ünnepélyen kiosztották a pályadíjakat is s ezekben részesültek Lőrinczy Géza VIII. Veress Gábor, Kiss Károly, Gelei József, Rosenfeld Aladár VII., Rázmán Samu, Berde Ferencz VI. o. tanulók. Örömmel kell kifejeznünk, hogy székely ifjaink a versenyből ilyen szép eredménnyel kerültek s reméljük, hogy jövőben is megállják a többi törekvő ifjakkal szemben a helyüket.

— **Ereklye muzeumi kiállítás.** Mi unitáriusok elítéljük azok törekvését, kik bizonyos tárgyakat vallásos színezettel vonnak be s azokat imádással veszik körül, ám lelkesedünk az olyan ereklyék látásán, melyek nemzeti dicsőségünkről, multunknak nagy eseményeiről regélnek. Ilyen ereklyék azok is, melyek régi kollégiumunk dísztermében vannak kiállítva, s melyeket nagy számmal látogat Kolozsvár közönsége. Negyvennyolczas idők, ti viharos szép napok, milyen meghatottság fogja el szívünket, ha rátok gondolunk, ha rátok emlékeztek egyegy kép, átlukgatott zászló, vágás alatt behorpadt csákó, vérfojtos mente s mindazok az ereklyék, melyek mintha a mult letűnt fényes napjának itt feledett sugarai volnának! Sugarak, a melyektől meleget kap a költő szive s lelkesedésében dalra fakad, mint a mi ifju költőnk Pap Domokos kitől egy szép verset fogunk közleni jövő számban.

— **A pálinka.** Hogy az udvarhelymegyei jegyzők, főszolgabirájoknak a vasárnapi korcsmázás tárgyában kiadott rendeletét, mennyire igyekeznek fogatosítani, élénken bizonyítja Szentegyházás Oláhfalva lelkiismeretes és vallásos jegyzője Menyhárt János, ki nemcsak a puszta rendeletet igyekezik végrehajtani, hanem községe népét összehíva feltárja előttök egy ügyes beszédben a pálinka veszedelmes voltát úgy az anyagi, mint szellemi életre nézve. Megmagyarázza, hogy nemcsak a korcsmákban lehet az időt eltölteni, azonkívül mennyi jobb és hasznosabb lidőtötés van, ilyen pl. a m. kir. földm. miniszter ur által e községbe is megküldött népkönyvtár, melyből mennyi hasznos ismeret

retet lehet szerezni. Hogy e könyveket megszerettesse és népét a korcsmai időtöltéstől elvonja, megígérte azt jegyző afa, hogy vasárnaponként e hasznos könyvekből felolvasást fog tartani. Sok ily lelkiismeretes és buzgó jegyzőt adjon Isten hazánknak!

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A háromszéki, f-fehéri és udvarhelyköri DFE-ben tartott közgyűlések szép és sikeres lefolyásáról részletes tudósítások érkeztek, de mivel egy kissé megkéstek csak a jövő számban adhatjuk.

Az egylet pénztárába f. é. május hó 26-tól június hó 20-ig rendes tag-sági díjat fizettek: Pálfi György Tarcsafalva, Katona Endre Segesvár 1902-re, Nemes József Kvár 1901, dr. Veress Vilmos, Ambrus Gergely, Boér Gergely, Domján Péterné, dr. Engel Gáborné, Fekete Gyula, Orbók Mór, Ulár Pál, dr. Kővári László, Abrudbányai Béláné, dr. Boros Györgyné, Molnár Sándor, Hadházi Sándor, dr. Lehmann Róbertné, Májai Istvánné, Macskási Lajosné, dr. Gál Kelemen, Müller Gyula, Pákei Lajos Kvár 1902-re, dr. Nyiredi Gézáne Kvár 1901-re, Kanyaró Pál Boba, Ütő Dániel Kalnok 1902-re. — Előfizetési díjat fizettek: Bedő Lajos Dobrocsón, Barabás Károly Arkos 1902-re, Nőképezde növendékné Kvár 1901—902-re, Zádor Gézáne Kvár 1901-re, Domokos Ferencz Alsó-Tömös, Pálfi Károly Sz.-Udvarhely 1902-re. Kolozsvár, 1902. június hó 20-án, Gálfi Lőrincz, pénztárnok.

Szerk üzenetek. Sz. nyugd. lelkész urnak. Ön ezt írja: Mi örömebb vennők ha magyarországi nyugalmazott unitárius papok nyugdíj-alapja is (az angolokéhoz) hasonló kedvezménybe részesülhetne, mert bizony a jelenlegi unitárius lelkészi nyugdíj igen miserabilis. Ez senkinek sem jut eszibe! Sok szó férne ezekhez a sorokhoz, de a legelső az lenne: igaza van. A ny. lelkészek kevés nyugdíjat kapnak, az ezután jövőké is későre fogja elérni a kívánt összeget. Azt is jó figyelembe venni, hogy a nyugalom csendje ne zavartassék meg. A mi szegényes viszonyainkhoz képest időről-időről csak javult még a ny. papok helyzete is. Az angoloknak könnyebb, mert ott vannak gazdag emberek. Ott öt ember egy héten 1000—1000 font sterlinget irt alá a mi épen annyi, mint a mi papi nyugdíjunk alaptőkéje. Náluk sok a módos ember és olyan is a ki szeret adakozni.

Ü. S. T—a. Levél megy.

Sz. A. Sajnos nem fért be. Kiszedve maradt.

R. G. Sz—d. N. J. T—ó. Theolog. Jövő számunkban.

Szeköly Jevél írója sziveskedjék tudatni szerkesztőségünkkel teljes címét és lakását.

TARTALOM: Vallásos problémák Magyarországon napjainkban. dr. Boros György. — Szegény legény dala. Tarcsafalvi Albert. — Ellenmondások a vallás és tudomány tanításai között. Dr. Gáll Kelemen. — Irodalom. — Daly Ádám. Boros György. — Gábor Albert. — A gagyi templom fölvatása. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság. —

M. A. V. ERDÉLYRÉSZI FO- ÉS MELLÉKVONALAINAK MEHETRENDJE.
Érvényes 1902. május 1-étől.

506	504	508	502			507	501	505	
Sz. 830	Gy. 200	Sz. 545	Gy. 915	ind.	Budapest k. p. u.	érk.	Sz. 710	Gy. 750	Sz. 620
" 1121	" 352	" 902	" 1112	érk.	"	" 337	" 539	" 335	
" 1131	" 359	" 927	" 1119	ind.	Szolnok	érk.	" 322	" 532	" 325
" 133	" 521	" 1133	" 1237	érk.	Püspök-Ladány	ind.	" 119	" 403	" 134
" 200	" 528	" 1155	" 1255	ind.		érk.	" 1254	" 356	" 112
" 342	" 639	" 148	" 211	érk.	Nagy-Várad	ind.	" 1194	" 225	" 1136
" 837	" 1030	" 659	" 555	érk.	Kolozsvár	ind.	" 617	" 1170	" 700
" 854	—	V. 830	" 611	ind.	Ar.-Gyéres	érk.	V. 525	" 1050	" 645
" 1021	—	" 1041	" 727	ind.	M.-Vásárhely	érk.	" 348	" 923	" 512
" 459	—	—	1030	érk.	Tövis	ind.	" 1225	" 543	" 935
" 543	—	" 530	" 530	ind.		érk.	" 534	" 1127	—
" 1152	—	V. 1246	" 832	érk.	Küküllőszög	ind.	" 205	" 812	" 338
" 1224	—	" 136	" 837	ind.		érk.	" 135	" 800	" 302
" 102	—	" 222	" 904	érk.	Kis-Kapus	ind.	" 1253	" 735	" 226
" 201	—	" 327	" 943	érk.	Segesvár	ind.	" 1145	" 656	" 125
" 340	—	" 556	" 1053	érk.	Sz.-Üdvarhely	ind.	" 948	" 549	" 1140
" 613	—	—	" 133	érk.	Héjasfalva	ind.	" 750	" 305	—
" 403	—	V. 530	" 1144	érk.	Ágostonfalva	ind.	" 922	" 529	" 1117
" 613	—	" 729	" 1258	érk.	Brassó	ind.	" 707	" 350	" 922
" 800	—	" 909	" 209	érk.	K.-Vásárhely	ind.	" 540	" 245	" 748
" 135	—	—	" 653	érk.		ind.	—	" 1024	" 225
—	—	—	" 1024	ind.	Brassó	érk.	—	" 653	—
—	—	—	" 219	ind.	Predeal	érk.	—	" 218	—
—	—	—	" 331	érk.	ind.	—	"	" 112	—

Gy. == Gyorsvonat. Sz. == Személyvonat. V. == Vegyesvonat.

Csintalan Gyula

orgona-, zongora- és harmonium-készítő
KOLOZSVÁRT, a városház mellett.

Elvállalok orgona készítést, minden nagyságban, minden kivételben és stylben, továbbá javítását, átalakítását, kibővítését és hangolását jótállás mellett.

Elvállalok bármilyen nagy zongora javítást, hosszú zongorák rövidde átalakítását, bővözését és hangolását.

Készítek oltárokat, szószéket és szószék fölébe való koronát, nemkülönbén egész templomi berendezéseket is.

Elvállalom iskolai és szobai harmoniumok javítását és hangolását, ugy helyben, mint vidéken. Vidéki meghívásra pontosan megjelenek. Kérdézőködésekre azonnal válaszolok.

Miért továbbra is becses figyelmébe ajánlom magamat. A t. közönség és egyházak pártfogását kérve,

maradtam tisztelettel

Csintalan Gyula.

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.